

ענין בן אהרן (כ"ב)

ענין בן אהרן

1 ר"ב אמר אל הכהנים בני אהרן וגו'. (וא עיין במדרש רבה כאן פירשה כ"י, ו':) אמר ר' יחושע דסכנן בשם ר' לוי, מלמד שהראהו הקב"ה למשה דור דור ושופטיו, דור דור ומלכיו, דור דור וחכמיו, דור דור והומטיו, דור דור וגזלניו וכו', והראהו שאלו ובניו נופלים בחרב, אמר לפניו, מלך הראשון שיצמד על בניך ידקר בחרב, אמר לו הקב"ה, ולי אתה אומר, אמר אל הכהנים שהרג, שהם מקטרגים אותו, שנאמר ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן.

ה' כ"ב
ו' כ"ב

2 ויש לתבין, ותי עיקר חטאו של שאל שנענש עליו, הי מה שעבר על מצות ה', וחמל על אנג, וכמו שאמרו ביומא כ"ב ע"ב: שאל באותה ועלתה לו וכו', מאי היא מעשה דאנג, ועיין בפירש"י שם, שאל נכשל באותה ועלתה לו לרעה, לקנסו מיתה לבטל מלכותו, וא"כ כשהחמלא משה רבינו, מדוע המלך הראשון שיצמד על ישראל נענש למות בחרב, מהראוי הי שהקב"ה ישיב לו, שזה מטאת שעבר על ציוויו, וחמל על אנג, ומדוע חלה עונשו של שאל, במה שהרג את הכהנים, וגם יש להבין דברי המאמר, שהכהנים שהרג מקטרגים אותו, מדוע דוקא הכהנים שהרג מקטרגים אותו, ולא החטא העיקרי, שחטא במעשה אנג, אשר ח"י לו למקש.

3 (ג) ונראה, בהבנת דברי המאמר, דאמנם עיקר החטא של שאל הי מה שחמל על אנג, אכן אלו לא הרג את הכהנים בנוב, לא הי החטא במעשה אנג גדול כ"כ, כי הי מקום להצדיקו ולדנו לכהן זכות, אבל אחרי שהרג את הכהנים, הנה המעשה הזה סותר ובטל כל צדדי הזכות שיש במעשה אנג, וע"כ נתעורר החטא שחטא שאל במעשה הזה בכל תקמו, והוא גדול מנשוא.

4 דגדג אם באנו להאשים את שאל, על אשר עבר על מצות ה' וחמל על אנג, יש להצדיקו, כי רגש החמלה הוא רגש טבעי המושרש בלב האדם, ופועל פעולתו לפעמים גם נגד רצון האדם ודעתו, ומי שהוא בהכנות רוחו רחמן ורך הלבב, למרות חסדו לא יוכל שלא ברוחו, ויחש וירחם על כל האנשים, על הרעים כמו על הטובים, וגם אם יראה רשע

5 אובד ברשעתו, כי השיג אותו מדה חדין וחשלה לו כגמולו, יכמרו רחמיו ויחם לבבו, וחסר אונים הוא להתגבר על רגש החמלה אשר יפעם בלבבו, ולא יתן לו מנוח, ויש לומר, שגם שאל הי בטבעו רך הלבב כזה, אשר לא הי יכול לשלוט ברוחו, ולכן כאשר בא לידי כך לקחת נקם מאנג, ולהכרית לו שם ושארית כמצות ה' עליו, הנה ברנע האחרון התגבר עליו רגש החמלה אשר בו, ולמרות רצונו רפו ידיו מעשות כפי המוטל עליו, וכמו שאמרו חז"ל ביומא כ"ב שם, ששאל אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות האלו עאכור"כ, ואם גדולים חטאו, קטנים מה חטאו, אשר דברים כאלה מתפרצים אמנם מלב מלא רגש רחמים, אשר יתעורר ויחמל למראה כל צרה ותלאה ויחוש לעזרה, אף במקום שבאמת מהצורך הי להתגבר ולבלי לחוס ולרחם, כי הרחמנות שלא במקום הנכון היא, כגון במקום שיש למדוד לעושי רע כרעתם, לא לבד שאין לה שום יחרון, רק אדרבה היא גורמת נזק ומתהפכת לאכזריות, אחרי אשר עיניו יתרבו פועלי און, ויתגמלו על חבריהם, בראותם כי רעה אליהם לא תאונה, בעוד אשר אם ככת יכרתון ויד המשפט תשיגם, ישמעו אחרים ויראו, ולא יידון עוד, וכמאמר חז"ל במנהדרין ק"א ע"ב: כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם, אכזרו רשעים מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם עיי"ש.

6 (ג) אמר אם מצד הזה נרצה ללמד זכות על תהלוכות שאל במעשה אנג, יצמד כמו נד לנגדנו המעשה של הריגת הכהנים בנוב, כי במעשה הזה הראה אמנם שאל לדעת, שאיננו כלל מאלה רכי הלב, אשר יחמלו ויתרגשו בנקל ולא יוכלו שלא רגש ברוחם, רק אדרבה לבו אביר וחזק לבלי חת, ובמקום אשר לפי דעתו מהצורך למתוח מדה המשפט, לא ידע רחם, לא ידע חמלה, רק יוציא מחשבחו לפעולת אדם בלי שום הגבלה, וע"כ כאשר לפי דעתו הכהנים בנוב חטאו נגדו, ולא התנהגו כפי היאות,

1

כל העיר כולה, מאיש ועד אשה, מעולל ועד יונק, ושור ותמור ושה, לפי חרב (שמאל א' כ"ב), ולפי התעורר אישוא השאלה, מדוע גם נגד אנג לא הראה חזק לבבו ואומץ רוחו, כאשר צווה ה', וע"כ החטא שחטא שאל במעשה אנג, ע"י תהלוכותיו נגד הכהנים בנוב, במאזנים יעלה ויכבד מאד, וכאשר אמרנו.

וה' וזה שאמרו גם חז"ל במסכת שלפננו, שכאשר ראה משה רבינו את האחרית הנוראה, אשר השיגה את שאלו ובניו, כי נפלו בחרב, וספיו התפרצה השאלה, מדוע נהי' זאת: מלך הראשו שעתיד לעמוד על בנין ידקר בחרב, השיב לו השיי: ולי אתה אומר, אמור אל הכהנים שהרג, שהם מקטרגים אותו. וכונתם בזה שאם אכנס גם משה רבינו בודאי ידע את הסיבה הרשמית שהסבה ונרמה עונשו של שאלו, כי מרה אח פי ה' ולא מלא אחרי דבריו במעשה אנג, אבל שאלתו חדרה אל המאורע הזה עצמו, ובתמיהת שאל: מה חרי האף הגדול הזה על שאלו, על אשר הפל במעשה אנג, עד אשר ספאת זה השיג אותו עונש נורא כזה, שהוא ובניו נפלו בחרב, היתכן למתח בקורת חדה כזאת על מעשה, אשר יסודו ברנשי הלב המתגברים מעצמם בקרב האדם פנימה, ואינו שליט ברוחו להתקומם כנגדם, וע"ז ענהו הקב"ה: ולי אתה אומר, אמור אל הכהנים שהרג, שהם מקטרגים אותו, כלומר מה זה תשאל, מה זה התמלא, שים מבט עינך על מעשה הריגת הכהנים. ותכיר ותדע כי ישרים דרכי ה' ואין עולתה בהם, כי המעשה הזה אטנם יגלה לנו תעלומות לב שאלו, שאמ"ח ה' וחזק בנבואים, ורוחו ה' איתן לבלי חת, וירכז הכהנים שהרג המה כאים ומקטרגים גם על מעשה אנג, כי לא מירד לבבו ומחוסר אונים, למשול על רגשי החמלה, אשר התעוררו בקרבו, לא עזר ברוחו וחמל על אנג, ולכן נחשב לו זאת לחטא, ומנעה בו מדת הדין, כאשר כן הוא דרכו של הקב"ה להתנהג עם הצדיקים במדת הדין ולדקדק עמם כחוט השערה, ולכן לפי גודל מעלתו של שאלו בחירו ה' נחשב לו החטא הזה לעון גדול, ולא אבה ה' סלוח לו.

(2) 22

16

21

(3) הקדושה

ראיתי לקיים בן יכבד אב לכתוב בפתיחת ספרי דבר מה ששמעתי מכבוד אמור'ר זצ"ל בפ"י משנה ראשונה דברכות מאימתי קרין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, ואינו מוכן התל"ז זה בזה, יאמר א"א ז"ל דענין הערב שמש שהצריכה תורה דאף אחר שטבל מ"מ מאחר שהי' מ"מ באותו יום נשאר בו רושם שומאה מל היום ובהערב שמש שבא יום אחר שלא הי' בו שומאה נסתלק גם הרשימה, וכאשר הוא במומאה כן הוא לעומתו בקדושה בשמקבל עליו עול מלכות שמים שחרית אף שאח"כ אין מחשבתו בזה מ"מ נשאר בו רושם קבלת עול מלכות שמים כל היום, ובערב שבא יום אחר נסתלק גם הרשימה וצריך לקבל עמ"ש כחדש עב"ד פי חכם, ומצאתי בדבריו בפע"ה שער מנחה פ"א ז"ל כי לפי שנשאר עדיין רושם כן המוחין של ק"ש של שחרית, לכן אין עתה צריך לומר ק"ש במנחה, עב"ל פע"ח:

ולעניננו למדנו מזה, שאף אם לא יוכל האדם לעסוק בדברים שבקדושה בכל עת ובכל שעה, צריך לעסוק בדברים שבקדושה בתחילת היום ובכל שעה שיוכל, וקדושה זו תשאר אצלו רושם לכל היום, וכן בלילה, כבר מראשית הערב על האדם לחזור ולעסוק בדברי תורה וקדושה, להמשיך הקדושה לכל הלילה, ואז נחשב לו כאילו עסק כל אותו זמן בעניני קדושה, וזוכה לשלימות הזמן.

(4) אלוהים

הבית ישראל הוסיף לפרש שזה נרמז בכתוב 'ואחר יאכל מן הקדשים', כשבא השמש הרי הוא כאחר ואינו אותו אדם, וסיפוי בקשר לזה סיפור שיש ללמוד ממנו מוסר השכל.

(5) יצא

אברך יקר ובעל מדריגה הגיע בפעם הראשונה לרבי ר' אלימלך מליזענסק, הורה הרבי ר' אלימלך למשמשים לא להניחו להיכנס אליו. למחרת ניסה שוב לבוא ולקבל שלום, בפתחו את הדלת, הרעים עליו הרבי בקולו ושלחו החוצה, באמרו שאינו מכניס "בעל גאווה", הוא ניסה כמה פעמים להיכנס אולם המשמשים לא הניחוהו, כשראה יצאו רל הביענת שור לארמונו.

(6) 20

בשבת קודש בסעודה שלישית החליט לשמוע מבעד לחלון את דברי התורה שיאמר הרבי ר' אלימלך. שמע שהרבי אומר בין הדברים, ישנם אנשים שעסקו שנים בחורה ובעבודה, סיגפו עצמם בסגופים ותעניות, הינם מדמים שהגיעו למדרגות גבוהות. הם מרמזים את עצמם, ואינם יודעים שכל עבודתם היתה שלא לשמה, רק כדי להגדיל עצמם, עליהם לשוב בתשובה שלמה לפני השי"ת ולהחזיר לעבדו באמת ובתמים.

pe (6)

הוא הרגיש שהדברים מכוונים אליו, ראה שהרבי רואה על תעלומותיו, לכו נמס בקרבו והוא שפך דמעות כמים. לבסוף החליט לנסות להיכנס לרבי ולבקש דרך תשובה.

אחר הבדלה חזר לרבי אלימלך, ופתח את הדלת בפחד. הרבי קם מכסאו, רץ לקראתו וקבלו באהבה ובשמחה, ברוך הבא רבי דוד, הושיבו לידו בחבה.

אחד מנכדי הרבי שראה את המתרחש, לא יכול להתאפק ושאל את סבו, הלא זה האיש שגירשה ואמרת שאינך יכול לסבלו וכי... אתה כה מחבבו?

ח"ו, ענה רבי אלימלך, אין זה אותו איש, זה אדם אחר לגמרי! (כמ"ש הרמב"ם בהל' תשובה ב, ד) מורכי החשובה... ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים).

לפי זה ביאר הבית ישראל זצ"ל זה הפירוש "ואחר יאכל מן הקדשים", כאשר נטהר מטומאתו ועשה כפי שנצטווה, הוא כאדם אחר.

(7) אלו דברים

במדרש זה ²¹ מצות עשה שבתורה לקדש את השם ברבים, וכך דרשו רז"ל ²²: ונקדשתי בתוך בני ישראל, מסור עצמך לקדש את שמי, יכול ביחיד, ת"ל ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכשהוא מוסר את עצמו ימסור עצמו על מנת למות, שכל המוסר עצמו על מנת הנס אין עושין לו נס, שכן מצינו בהנניה מישאל ועזריה שלא מסרו עצמן על מנת הנס, שנאמר: והן לא ידיע להוא לך מלכא די לאלהך לא איתנא פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא נסגור ²³, מציל ולא מציל ידיע להוא לך וגר. ועוד הוכיחו רז"ל מן הכתוב הנה שכל דבר שבקדושה צריך עשרה והוא שאמרו בברכות ²⁴: אין דבר שבקדושה בפחות מעשרה, שנאמר: ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתיב התם: הבדלו מתוך העדה ²⁵, מה להלן עשרה אף כאן עשרה. ופירש רבי יעקב ²⁶ שאין גוססא זו מרוקקת שאין להביא ראיה מעשרה מרגלים לדבר שבקדושה, אבל עיקר הנוסחה היא כן: אחיא תוך תוך, כתיב הכא: ונקדשתי בתוך, וכתיב התם: לשבור בתוך הבאים ²⁷, מה להלן עשרה אף כאן עשרה, ועשיו יביא ראיה מעשרה אחי יוסף שהיו צדיקים לדבר שבקדושה.

זמן אמר רב אדא בר אבהו "מנן שאין היחיד אומר קדושה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבריהם שבקדושה לא היא פחות מעשרה מאי משמע דהני רבנאי אחיה דרבי חייה בר אבא אחיא תוך תוך כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב התם הבדלו מתוך העדה הזאת" מה להלן עשרה אף כאן עשרה...

(9) י"ס אלה

מועד אני משרים אשפוט, דזה קאי על ימי מועד, דהנה אס שאלוהו האדם ויכיליהו נמשפט על אשר לא עסק בתורה בימות החול, הוא משיב כי היה טרוד על המחי ועל הכלכלה, ולא היה לו פנאי לעסוק בתורה כדנטי, אמנם אס גם בימים טובים ובחולו של מועד שהוא פנוי מטרדת פרנסה, ותפסי הוא יושב בטל ואינו עוסק בתורה, הרי זה מוכיח כי לא מחמת טרדת פרנסה גמרטל מעסק התורה בימות החול, חש"ה כי אקח מועד אני משרים אשפוט, דמהמנהגות האדם בימי המועד השופט כל הארץ יעשה משפט זודק על הנהגת האדם כל השנה, עכ"ד.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש וכו' אלה מועד ה' מקרא קודש וכו' (ב, ג-ד), כתב רש"י בשם מורת כהנים (פ, קמ) מה ענין שבת אצל מועדות ללמדן שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאלו סלל את השבתות, וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כאלו קיים השבתות, ע"כ, והקשו העולם מה השייכות זל"ז.

ויש לישב על פי מה שפירש הבינה לעתים || את הפסוק בתהלים (פ"ג ג) כי אקח

שלש שעות בשבת, וכחנ שריבס מקיימים מנהג האר"י ומי ימן אם יקיימו שאר הנהגותיו ואזהרותיו ע"ש.

חזונו דש איזה הינא תמצא שלא יעסוק בלימוד דבני בשב"ק משום שיגעים ועייסים מכל השבוע, אבל כשנא יו"ט דש זמן יומר לעסוק בתורה ונפרט בימי חוה"מ, וזו אם האדם עוסק בתורה דבני זה יהיה הוכחה על השבחות גם כן דמה שלא עסק בשב"ק בתורה דבני היה גם כן בגדר חונם.

וזהו הביאור בכל המקיים את המועדות, כלומר בזמן פנוי שלו עוסק בתורה וזה הוכחה שבאמת רוצה לקיים השבחות גם כן, כלומר, שרוצה לעסוק בתורה דבני וכוונתו באלו קיים השבחות ג"כ.

ויש להוסיף דמהמנהגות האדם צמועד יהיה הוכחה על יום השבת גם כן, דאף על פי דמנהג שנה לעסוק בתורה כדאיחא בנאשים רבה (י"א ט) דכנסת ישראל היא הזוג של שבת, וכן איחא בירושלמי שנה (פ"ד הל' ג') דלא ניתנו שבחות וי"ט אלא לעסוק בתורה, ועיין פרישה או"ח (סימן ר"ט) דהמונה היא דבני ישראל יעסקו בתורה בשבת ועיין בטור שם, וכן צ"י נשם התנחומם (רש"י ויקהל), עשו לי קהלות גדולות בשבת וכו' ללמוד בהם.

אבל יש ענין של שינה בשבת מעונג כדאיחא בילקוח ראובני (פרטם ואמקק) וכן עיין בטור כגון דאל ינטל משינת אהר"ם אם עונג הוא לו וכן הוא בפרי עץ חיים (שער י"ח פ"ק ר"א). אבל למעשה רואים לדוחים הפנל קלם ומקיימים והשנה משוכחת, ועיין בשערי תשובה (שם סי' ג') שמביא נשם המחזיק ברכה דהאר"י ז"ל ימן ג' או

10

11

(כד) יהיה לכם שבחון. שיהיה יום שבייתה לנוח בו. ואמרו רבותינו⁹⁰ שבתון עשה הוא. והנה העושה מלאכה ביום עובר בלאו ועשה, והשובת בו מקיים עשה. ועל דעתם המועדות כולם הוקשו זה לזה. כי לא נאמר שבתון בחג המצות ולא בעצרת. ובמכילתא⁹¹ ראיתי בפרשת וזרש. ושמרתם את היום הזה⁹², למה נאמר, והלא כבר נאמר כל מלאכה לא יעשה בהם⁹³, אין לי אלא דברים שהן משום מלאכה. דברים שהן משום שבות מנין. תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה. להביא דברים שהן משום שבות. יכול אף חולו של מועד יהא אסור משום שבות. והדין גותן. תלמוד לומר ביום הראשון שבתון. והנה ידרשו שבתון לשבות בו לגמרי אפילו מדברים שאינן מאבות מלאכות ותולדותיהן. אבל לא בתברך לי זה, שאם תאמר שהנא אסמכתא מה עצם שיאמרו בלשון הזה. כי שבות בלשונם נאמר לעולם על של⁹⁴ דבריהם. והאין יתכן לומר דברים שהן אסורין משום שבות של דבריהם מנין שיהו אסורין מן הבעת. ודרד האסמכתות לשנות שהם מן התורה לא שיאמרו דבר זה שהוא מדברי סופרים מנין מן התורה. אבל היה לו לומר דברים שאינן מלאכה מנין ת"ל שבתון. נובאת לי שהמרש הזה לומר. שנצטוונו מן התורה להיות לנו מנוחה ביום אפילו מדברים שאינן מלאכה. לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות. ולמלא החבית יין ולפנות הכלים, וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה. יהיו עומסים על החמורים ואף יין⁹⁵ וענבים ותאנים וכל משא יביאו ביום. והיה השוק מלא לכל מקח וממכר ותהיה התנות⁹⁶ פתוחה התנוני מקיף ותשלחנים על שלחנם התחובים לפניהם, והיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם בחול לדברים אלו וכיוצא בהן. והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה⁹⁷ שבכל זה

אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה שבתון. שיהיה יום שבייתה ומנוחה לא יום טורח.

ספירת העומר — ספירה של איכות

"וספרתם לכם ממחרת השבת" וגו' (נג, טו)

שואל בעל ה"כתב סופר" מהי משמעות "וספרתם לכם", לכאורה מספיק היה אילו נאמר רק "וספרתם" ומבאר ש"לכם" בא להורות שאין ספירת שבעת השבועות באה למנין הימים האלה מבחינה כמותית גרידא, אלא עיקר הספירה מכוונת לבחינת איכות הנהגות האדם בכל פרטי מעשיו ועניונו. משמעות "לכם" דומה לפי זה למשמעות "לך לך מארצך" הנאמר לאברהם שפירש רש"י: "לך — להנאתך ולטובתך". וכן מצונו בעוד מקומות ש"לך" משמש בהוראה זו. אם כן, אף כאן בא הכתוב לרמוז שהספירה היא לתועלת נפש האדם ולטובתו — להתקדש ולהטהר ביותר במשך זמן שבע השבועות.

12

גם במילת "וספרתם" אין הכוונה רק לידיעת כמות הימים והשבועות. מצינו בכמה מקומות כגון (איוב יד) "צעדי תספור" וכן שם (פרק לא) "וכל צעדי תספור". אין מדובר שם בספירת כמות מצעדי רגליו. עיקר הכוונה היא ההשגחה והעיון על איכות הצעדים וההתנהגות. וכמו ספירת שבעה ימים בוב ובובה, שאין המכוון בהם ספירת הכמות בלבד אלא גם ספירת האיכות - שהיו שבעה ימים נקיים מזוב, אף כאן הוראת "וספרתם לבכם" היא: תפקחו על עצמכם, והתבוננו בנפשכם מהו הטוב האמיתי שיבחר בו האדם, ומהו הרע האמיתי שממנו עליו לברוח!

13

באשר אדם מקבל מחבירו סכום כסף הוא מקפיד גם על כמות שניתנה לו וגם על איכות כל מטבע ומטבע שניתנה לו. כדי לבדוק שני דברים אלה הוא סופר בקפידה את הכסף הניתן לו. כך יש גם להתנהג בספירת שבעת השבועות האלה, ולהזהר לא לעשות בה שום מעשה בלי לשקול תחילה במאזני "משקל הדעת" הטוב הוא אם רע.

אמר ר' יהודה שאל ר' ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך אמר לו (מפני מה אסרו גבינות עוברי טובים אמר לו מפני שמעמידן אותה בקבה של נבילה אמר לו הלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה (אמר כהן שרעתו יפה שרפה וזה ולא הורו לו אבל אמר אין נהנין ולא מעלין אמר לו מפני שמעמידן אותה בקיבת עגלי עברה ככבים אמר לו אם כן למה לא אסרה בהגאה השיא לדבר אדר אמר לו ישמעאל (היאך אתה קרא כי טובים חדיך מין או כי טובים חדיך אמר לו כי טובים חדיך אמר לו אין הדבר כן שהרי תביו מלמד עליו לדין שצריך טובים: וי"ו

14

אולי

זו. וספרתם לכם וגי' חומרו (כסד), לנד שילו הי' לספור שבע שבועות, וחמרו ז"ל (זכר ח"ג י"ז) כי לנד שבו בטומאה מלרים ואלה הי' לבדווג (לומה ז' דן בה כמשפט נדה שניה לספור ז' נקיים, וזה שיספרו שבע שבועות ולא יביו מוכשרים להכניסם כלה לחופה, והגם כי שם ז' ימים וכלן ז' שבועות, לנד הפלגה העומתה, וגם כיוצא בנללה ישראל שיער החמים דעים כי כן משפטם, ועין מה שפירשתי בפסוק (יתרו י"ט ח') נהגה השלישי ללחם וגי', והוא מלמד הכתיב כהן וספרתם לכם פ"י סיבה ספירה זו היא לסיבתם לטובתם שזולת זה חוקף היה הי' נתן להם האורה, ולדרך זה יהייק על כהן עטם ממחרת השנה ולא מיום השנה עצמו, כי כן משפט הספירה שיהיו כל הימים שלימים, ולנד שיום ע"ו נתיסן כהוא יום השנה האמור כהן מקלה היום היו עדיין בלחן מלרים קה) לזה ילו הי' לספור ממחרת, והגם כי זה היה נפסח מלרים קה), כמשפט הזה יעשה בלוחו פרק שלמו מידי שנה נשנה, כי כמו כן יעשה בסוד הי' קה) כיוצא ליוצאי חן. וכפי הפשט לזכרון העובר ביום השנה לזכרון כי שש ימים (שמות י"א י"ז) והמשכיל יבין קה).

15
הע
57
50

וספרתם לכם ממחרת השבת וכו', וכידוע מגמרא (מנחות ס"ה) שאין הצדוקים מודים שהכונה הוא ממחרת יו"ט, ונבין נא מה מרמז לנו בזה שקרא הפסוק כאן יו"ט בשם שבת.

ואפשר כי איתא בגמרא ע"ז כ"ט ע"ב שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע וכו' א"ל מפני מה אסרו גבינות נכרים וכו' השיאו לדבר אחר. אמר לו ישמעאל אחי היאך קורא כי טובים דודיק מין או כי טובים דודיק, א"ל כי טובים דודיק, א"ל אין הדבר כן שהרי חברו מלמד עליו וכו', ואמרו בגמרא שגזרה זו שאסרו גבינות העכרים בתוך הי"ב חודש היתה, וגזרה טרם שנתמלא לה י"ב חודש. אין מגלין טעמה מפני שאפשר זקיל מי בה כשלא יסכים לטעמה ואחר יב"ח שכבר נתפשטה הגזרה בישראל כבר מגלין טעמה. השיאו לד"א שר' ישמעאל אמר שהקב"ה אומר לכנסת ישראל כי טובים וכו', ואמר לו ר' יהושע שכנסת ישראל אומרת להקב"ה ערבים עלי דברי דודיק היינו דברי סופרים (חכמים) יותר מיינה של תורה ע"ש.

16

על ק"פ

ונבין נא אם אין מגלין טעם גזירה קודם יב"ח למה שאל ר' ישמעאל כששמע מגזרה חדשה זו, ואם רק לעצמו שאל ולאחרים לא יגלה, למה לא אמר לו, כי כמו שמותר לו לר' יהושע לדעת מותר לו גם לר' ישמעאל לדעת, ולמה דוקא לפסוק ולדרש זה השיאו הגמרא אומרת משום שכונתו היתה על ראשית הפסוק, ישקני וכו', ונבין נא למה אמר לו את סוף הפסוק ולא את תחילתו.

אבל את מצוות ד' מן התורה אנו עושין בחקה, אף את המשפטים לא משום השכל שאנו מבינים בהן עושין רק כדי לקיים את גזרת המלך כמ"ש בפסח"ק משא"כ הגזרות דרבנן שהן משמרת למשמרת. לכאורה רק כאשר יודע האיש את טעמה של הגזרה תהיה עשיתו מצוה, ולא כשאינו יודע, כיון שע"פ פשוט, היא בעצמה אינה מצוה, ורק כדי לשמור את המצוה דאורייתא, ובין שאין הוא יודע טעמה, שהוא כדי להשמר מדבר של דאורייתא, איך נאמר שיקיים, אבל זה אינו, כי ד' מלמד תורה לעמו ישראל ולא מלמד לבד רק גם נתן להם התורה. שנתן התורה לישראל עד

16

21

על

5

שמעתי גם ישראל יכולים לעשות מצוות. כי המצוות דאורייתא הן אברין דמלכא, וכיון שישראל נאחזין בגופא דמלכא וקב"ה ואורייתא ישראל חד לכן רצונם דעתם ונשמתם כשקשורין בהקב"ה יכולין גם הם להעשות מצוות. וכמו שאמרה הגמרא (ר"ה דף כ"ה) אתם אפילו שונגין אתם אפילו מינידן, וגם אמצוות דרבנן מברכין אשר קדשנו במצוותיה וגם אמרנו כבר שמה רואין שהגם שמתחילה כשעושין התכמים את הגזרות, בשביל המצוות דאורייתא הן. מ"מ אחר שצו אותנו הן בעצמן נעשות מצוות. כי ביר"ט שני של גליות אף שעתה אנו בקיאין בקביעא דירחא מ"מ אנו עושים יר"ט שני ואין מניחים תפילין ביום הזה, שהוא מצוה דאורייתא, מפני שכיון שהתכמים תקנו את היר"ט שני, נעשה בעצמו מצוה, אף שמתחילה רק משום סמיקא דיומא עשהו.

17

ואפשר זהו ג"כ ברמז בגמרא הנ"ל, שר' ישמעאל רצה שיגלה את טעם הגזרה שאסרו גבינת העכרים, כי באם לא ידעו העם את טעם הגזרה אין מקיימין את המצוה בשלימות כו"ל, ואמר לו ר' יהושע מהמסקו כי טובים דודין מין ערבים עלי דברי סופרים יותר מינה של תורה, הדברי סופרים לא מפני השמירה לדברי תורה לבד הם מצוות רק מעצמן נעשים מצוות עד שערבים יותר מינה של תורה לכן גם כשלא ידעו טעמן, מצוה בשלימות הן עושין.

16

וכן הוא בכל איש ישראל לפי ערכו ומצבו בעבודתו, מדעתו רצונו ונפשו נעשה מצוות, ובשם כ"ק א"ו הרה"צ והקדוש זצוקל"ה ממאגלניצא איתא שגם הכוונות שעושה לו איש הישראלי לעצמו לכוון, כוונות טובות הן עב"ל הק', היינו שמי שאינו יודע לכוון כוונת האר"י זצוקל"ה כשמכוון מלבו ונפשו לר' כפי דעתו ורצונו כוונות טובות הן, והכל תלוי כפי התבטלותו לר', אם נתבטל אליו ית' יותר או נעשה עצמותו יותר אלוקית עד שממנו נעשה מצוות, לכן כשה"ו נעשה עת צרה ליעקב, ומתפלאים אנו איזה טובה יוצא מזה, הלא אדרבה אין עוסקין בתורה כפי שעסקו, ועוד שמצוות אין מכיין לעשות כפי שעשה, אבל כיון שמתבטלין או יותר להקב"ה, וגם רואין שאין מי שישיענו בלתי הקב"ה, לכן מההתבטלות הזאת מתקרבים אליו ית' עד שכל מעשם דיבורם ומחשבותם לר' נעשה מצוות, היינו כשעושים כל מה שאפשר להם לעשות.

15

3 והנה גם ככל המצוות אומרים אשר קדשנו במצוותיה אבל בספירת השומר מקדשין א"ע בפרטיות בז' מדות, ובפרטי פרטיות ד' מדות שבכל ספירה מצוה למימנא שבועי ומצוה למימנא יומי, ז' הימים שבכל שבוע, והכל לקדשנו, לכן מזה כל עצם הישראלי נעשה מצוה, וצ"ו מרמז שלענין הספירה נקרא יו"ט שבת, יו"ט ישראל מקדשין ושבת קביעא וקיימא שר' מקדשו, מקדס השבת, ועיי' התקדשנו בספירה נקרא גם היר"ט שאנו מקדשין בשם שבת.

18

18

שאלו להגר"א ז"ל, מנין לחז"ל להכשיר סכה של שתי מחיצות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, וענה, כי צורות שלשת האותיות שבתית "סכה" רומזות לכך. מצוה מן המובחר לעשותה כס', שהיא בעלת ד' מחיצות, ואם אין לו דפנות, מותר לעשותה כמו כ', בעלת שלש מחיצות שלמות, ואם אין לו גם זה, דיה לעשותה כצורת ה', דהיינו שתי מחיצות ולחי אחד אפילו טפח. (שלמי יוסף, לרבי שלמה יוסף לוי מ"מ בנישוויז, בילגוריא תרפ"ו, ע' כז)

16

כ.מב-מג. בסוכות תשבו שבעת ימים וכו' למען ידעו
דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא
אותם מארץ מצרים.

שמעתי מדודי הגאון החסיד מווילנא, הטעם מה שמצות
סוכה היא בט"ו לחודש השביעי. ולכאורה הוא תמוה, הלא
הטעם של סוכה מפורשת בתורה "כי בסוכות הושבתי את בני
ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", ולפי זה היה צריך להיות
מצות סוכה בימי ניסן, בעת צאתם מארץ מצרים.

ואמר דודי הגאון הנ"ל ששורש הטעם של מצות סוכה הוא,
על מה שחזר הקב"ה ונתרצה לשכון בתוך בני ישראל ולא
למסור אותם למלאך, כמו שאמר בתחילה "הנה אנכי שולח
מלאך לפניך" (שמות כג, כ), רק השכינה תהיה תמיד בתוכם והם
ישבו בצילו. והתחלת חזרת השכינה לישראל היתה בט"ו

כתשרי. כי ביום הכיפורים ירד משה מן ההר, להגיד לישראל
שציוה ה' לעשות המשכן, ולשכון בתוך בני ישראל לעולם, ולא
יסור מהם לעולם, כמו שכתוב "השוכן אתם בתוך. טומאותם"
(לעיל טז, טז). וביום המחרת יום הכיפורים ציוה להביא נדבות
המשכן הרי י"א, והיום י"ב וי"ג הביאו נדבות, דכתיב "זהם
הביאו אליו נדבות בבוקר בבוקר" (שמות לו, ג), כדאיתא במדרש
ה' יהודה ור' נחמיה אומרים שני ימים היו מביאים נדבות
שנאמר בבוקר בבוקר (בתנחומא תרומה פ"ד בשם ר' יוחנן). ביום
י"ד הכריזו שלא יביאו עוד, וביום ט"ו התחילו לבנות המשכן
וחזרה השכינה לישראל.

על זה ציוה לנו הקב"ה לעשות את חג הסוכות בט"ו לחודש
השביעי, על שם שזכינו לשבת תחת כנפי השכינה. וזה פירוש
הכתוב "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", וזהו ענן הכבוד,
שחזרה השכינה על ישראל.

(עבודת הגרשוני על שה"ש, ג, ד, מאחינו ותלמידו הג"ר גרשון משאדובה;
הכתב והקבלה. וראה פ"י הגר"א לשה"ש א, ד)

= מענין לענין באותו ענין:

הגאון רבי ישראל משקלוב מספר, על תלמיד מתלמידי רבנו
שבא לקבל פני רבו ברגל, בחול המועד סוכות, וביקש כי יבחנו
על כל מסכתא דסוכה על-פה. שאלו הגר"א כמה מחלוקות יש
במסכת זו בין רבי מאיר ורבי יהודה, בין רבי עקיבא לרבי
טרפון, וכו', ולא ידע התלמיד להשיבו. או אז פתח רבנו והחל
מונה את מספר המחלוקות אחת לאחת, ומנתח את המסכת
לנתחיה, על מספר סוגיותיה ושיטותיה.

כשבא הגר"א למנות את מספר ההלכות הנידונות
בתלמודים [- בבלי, תוספתא וירושלמי] בענין סוכה, העלה כי
מספר הסוכות הנזכרות כפסולות, עולה כמנין "סכה" - חסרה,
לא ו', ומספר הסוכות הכשרות עולה למנין "סוכה" מלאה.
(הקדמת תלמידו הג"ר ישראל משקלוב לפאת השלחן)